

ВПЛИВ ТРАНШІВ МВФ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

ІВАНИЦЬКА Ольга Михайлівна

доктор наук з державного управління, професор
кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

НЕВГАД Ганна Юріївна

студентка,
Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

БАЛКОВА Іванна Миколаївна

студентка,
Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

У статті розглядаються умови надання траншів МВФ по системі stand-by для України та їх вплив на її економіку. Обґрунтовуються наслідки наданих траншів у кризовий період та можливі наслідки для економіки при подальшому кредитуванні.

Ключові слова: МВФ, економіка України, транші МВФ, реформи, фінансове становище, НБУ.

Постановка проблеми. З 1994 року Україна веде активну політику співробітництва з МВФ у сфері кредитування. Неоднозначність впливу наданих кредитів на економіку України викликає дискусії щодо необхідності поглиблення подальшої співпраці з організацією. Крім того, суперечливими є умови надання траншів, які виставляє Міжнародний валютний фонд МВФ від України. В роботі викладено аналіз впливу траншів на економіку України, наслідки їх дії на добробут населення та розглядається питання необхідності подальшого розширення кредитування країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки співробітництво України та МВФ є однією з найбільш важливих проблем, яка обговорюється широким колом політиків, аналітиків та науковців. Дослідженням даної проблеми займаються вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як: О.Г. Білорус, З.С.Варналій, В.К. Гальчинський, М.А. Дудченко, О.К. Єременко, В.С. Кузнецов, І.І. Лукінов, В.І. Хорошковський, О.І. Шнирков та інші. Серед іноземних вчених, що розробляють дану тематику, слід відзначити: Л. Бальцеровича, П. Ван Бергейка, Дж. Вільямсона, Т. Едісона, А. Зіденберга, Т. Кілліка, В.Фішера, С. Фішера, М. Фрідмена та ін. [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Основна увага раніше приділялась саме економічній суті траншів. Проте виникла необхідність більш глибоко дослідити взаємозв'язок траншів та їх впливів на соціальний розвиток української держави, а також політичні питання доцільності отримання наступного траншу.

Виклад матеріалу. Співпраця України та МВФ розпочалась у 1994 році за програмами кредитування STF, Stand-by та «Механізм розширеного фінансування» (EFF), за якими Україна отримала близько 4,3 млрд.дол. Необхідно зауважити, що значна частина цих коштів пішла на фінансування дефіцитів платіжного та торговельного балансів, а також формування валютних резервів. 2008 рік відзначився світовою фінансовою кризою у світі, котра не оминула і економіку України. Відбувся загальний спад ВВП, зростання величини від'ємного сальдо торговельного балансу, зменшення обсягів іноземного інвестування. Тому в кінці жовтня 2008 року МВФ прийняв рішення про виділення Україні кредиту в розмірі 16,5 млрд. доларів на 15 років під 4% річних в рамках програми stand-by для подолання проблем в економіці[3].

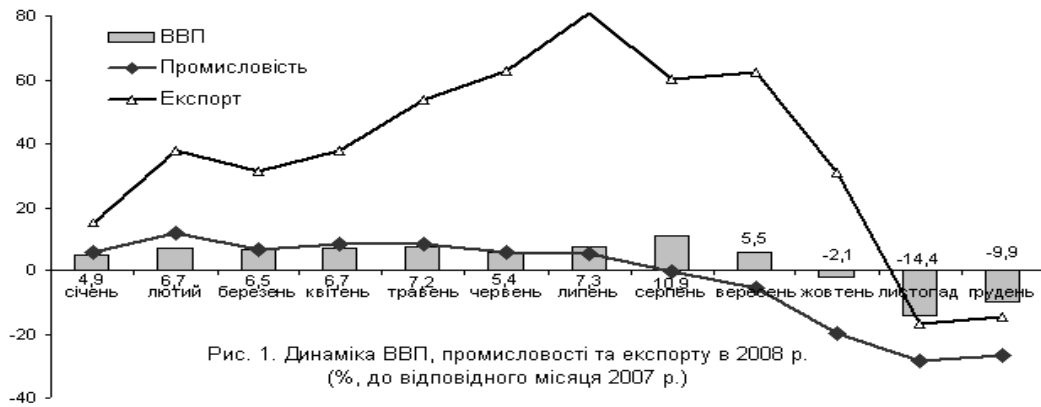

Рис. 1. Динаміка ВВП, промисловості та експорту в 2008 р. (% до відповідного місяця 2007 р.)

Джерело: стаття Національного інституту стратегічних досліджень - <http://old.niss.gov.ua/>

Уряд пообіцяв оздоровити фінансовий стан держкомпанії «Нафтогаз», підвищити ціни на газ і електроенергію, не допустити збільшення дефіциту держбюджету понад 1,0 % до ВВП, закрити слабкі банки, націоналізувати великі системні банки, які перебували у складному стані, продовжити структурні реформи. Багато зобов'язання не були виконані через протистояння гілок колишньої влади і через початок президентської виборчої кампанії. Верховна Рада не змогла прийняти держбюджет на 2010 рік. Восени 2009 року МВФ заморозив програму до досягнення стабілізації політичної ситуації в країні. Україна встигла отримати в рамках цієї програми близько 10,5 млрд. дол. [3].

Завданням програми було відновлення макроекономічної і фінансової стабільності, насамперед у фінансовому секторі з урахуванням зовнішніх шоків, а також зниження рівня інфляції. Очікувалось, що в результаті програми, до кінця 2009 року інфляція скоротиться до 17% порівняно з 25,5% у 2008 році [5].

Проте в більшості транші пішли на те, щоб підтримати вітчизняні комерційні банки, а не в реальний сектор економіки, оскільки валовий зовнішній борг України на 2008 рік склав 102,4 млрд.дол., а борги українських банків були на рівні 42,1 млрд.дол. Наслідки такого витрачання траншів призвели до того, що валовий зовнішній борг виріс на 24,5 млрд.дол. і склав 126,9 млрд.дол. Зате зовнішній борг комерційних банків зменшився на 18 млрд.дол і склав 24,1 млрд.дол. Ці засоби спасли Україну від дефолту і багато банків від банкрутства[1]. Однак зазначимо, що «рятування» банківського сектора практично нічого не дало реальному сектору економіки.

Комісари МВФ відмітили що реконструкція банків проходить недостатньо швидкими темпами, як це передбачено програмою співпраці з МВФ. Також ще до цього часу існує необхідність в зміцненні системи банківського регулювання, оскільки проблеми сектора були не повністю вирішені. Водночас експерти відмітили, що реалізація програми співробітництва дозволила досягти певної стабільності в банківському секторі, провести корекцію поточного платіжного балансу, а, крім того, не дозволила допустити дефолту і наростання заборгованості по соціальних виплатах.

Перший транш в 1,89 млрд.дол. був наданий в листопаді 2008 року, який був спрямований на покриття дефіциту державного бюджету на погашення раніше взятих кредитів. 29 липня того ж року МВФ після кількох місяців напружених переговорів з владою України схвалив стабілізаційну кредитну програму stand-by на 10 мільярдів SDR (близько 15,15 млрд дол.), яка була розрахована на 2,5 роки. Одночасно було виділено перший транш на 1,89 млрд дол.

За умовами програм, Україна повинна була поетапно скоротити дефіцит держбюджету до 3,5% ВВП в 2011 році і до 2,5 % - в 2012 році та 5,0% в 2009 році і взяла на себе зобов'язання скоротити до 2015 року держборг нижче 35% ВВП. У разі виконання умов програми українські власті могли розраховувати на щоквартальне отримання близько 1,5 млрд дол [3].

Другий транш в розмірі 1,5 млрд.дол. був наданий після явних результатів ефективного використання першого траншу, зокрема, відбулось зниження рівня інфляції і реконструкція банківської системи.

Другий транш виділявся під умови проведення економічних реформ (пенсійної, грошової, податкової). Частина коштів від другого траншу була витрачена на поповнення валютних резервів

НБУ; інша частина на проведення вартісних реформ.

Перші два транші вплинули не тільки на економіку країни, а й на її населення:

- було підвищено ціни на газ для населення;
- прийнято новий Податковий кодекс;
- проведено зміни в Пенсійному законодавстві (збільшення пенсійного віку).

Другий транш цього кредиту на 1,5 млрд.дол. рада директорів МВФ виділив Києву в грудні, і після цього через відсутність прогресу у виконанні умов програми кредитування була призупинена.

12 листопада 2013 року Україна здійснила останню на 2013 рік виплату по кредитах МВФ в розмірі 359,2 млн.дол. За весь рік Україна виплатила суму в 5 млрд. 602,9 млн.дол. (в еквіваленті). 2013 рік був піковим і найважчим для виплат, оскільки саме на цей рік припадала найбільша сума виплати[4]. При цьому золотовалютні резерви Нацбанку України з початку листопада скоротились до 20,6 млрд.дол з 24,6 млрд.дол., які були на початку року.

Чи потрібний третій транш для України? Україна повинна розрахуватись з боргами МВФ, які були накопичені за період 2008 – 2009 роки. Ці борги мають бути повернені в 2012, 2013 та 2014 роках.

З метою забезпечення своєчасного погашення наданих позик МВФ було розроблено Програму погашення кредиту, за якою Україна зобов'язана повернути кредит протягом 2010-2014 років (рис. 2).

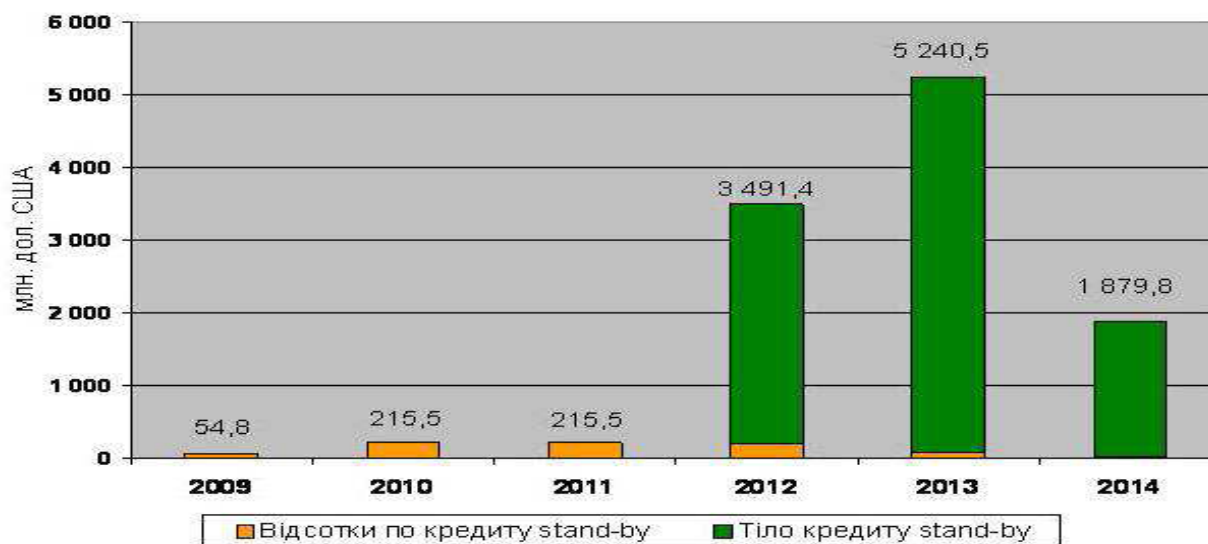

Рис 2. Графік погашення Україною кредиту МВФ

*Джерело: офіційний сайт Міжнародного Валютного Фонду

У 2014 році Україна має виплатити 3,66 млрд.дол, а в 2015 – 1,44 млрд.дол. [4]. Загальні виплати по зовнішнім боргам Уряду і Нацбанку в 2014 році, по оцінкам експертів, перевищуватимуть

8 млрд.дол. Для того, щоб зменшити навантаження на НБУ та бюджет, бажано отримати новий кредит, також він допоможе підтримати стабільний курс гривні.

Третій транш комісія МВФ може надати Україні тільки внаслідок виконання раніше озвучених умов: а саме: підвищення тарифів на газ та електроенергію для населення; замороження на теперішньому рівні соціальних програм і виплат, збалансування бюджету та стабільність валютного курсу. Київ погодився виконати лише економічні умови, що спричинило обурення комісарів МВФ.

Враховуючи це, щоб отримати додатковий транш, уряд буде змушений погодитись на всі умови МВФ. Потрапивши в залежність від міжнародної організації, український уряд втратить незалежність і самостійність у прийнятті рішень, а тим самим призведе до часткової втрати суверенітету.

Крім цього, Міжнародний Валютний Фонд надав позику у вигляді спеціальних прав запозичення (SDR), емітованих у вигляді платіжних засобів, а не у вигляді твердої валюти. Таким чином, статистичні показники поліпшуються за рахунок того, що отриманий кредит враховується

при обчисленні міжнародних резервів Національного банку України. Але можливості використання SDR є досить обмеженими тому, що вони не є ні валютою, ні цінними паперами. Для того, щоб мати можливість використання SDR, їх необхідно перевести в долари або в іншу вільно конвертовану валюту, але про це потрібно попередньо домовлятися з США або іншою розвинутою країною.

За словами аналітиків, для погашення заборгованості за попередніми кредитами доведеться брати нові і у великих розмірах, у зв'язку з чим Україна стане частиною фінансової піраміди. Отже, зараз Україну прагнуть посадити на «голку траншів та вливань». Крім того, тільки за рахунок залучення зовнішніх коштів економіка країни не може розвиватися. На стійке економічне зростання не варто сподіватися до тих пір, поки сальдо зовнішньоторговельного балансу не стане позитивним, а внутрішнє виробництво не стане міцним.

Тому основною ціллю уряду має стати не відновлення співробітництва з МВФ, а зміна економічної політики, яка б дійсно привела до стабілізації, вирівняння торгового і платіжного балансу, до зменшення зовнішніх боргів. Потрібно розуміти, що кредити ніколи не можуть бути засобом для виходу із кризи – це лише відтягування часу до дефолту.

Отримані висновки. Співробітництво з МВФ допомагає підвищенню кредитного рейтингу країни на світовому фінансовому ринку, сприяє удосконаленню банківської та грошового-кредитної системи держави. Співпраця з МВФ дозволила скорегувати поточний платіжний баланс та не допустила дефолту у країні. Проте вимоги МВФ для подальшої співпраці і Україною мають негативний вплив на добробут населення в довгостроковій перспективі.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Платонов Д. Кредитная ломка: нужны ли Украине транши МВФ, чтобы спастись от голодного обморока/ Д. Платонов// Аргументы и факты. - 2012 (№36) – 12.09
2. Примаченко І. В. Ефективність співробітництва МВФ і України / І. В. Примаченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин : [зб. наук. праць]. - К. : Київський університет, 2002. – Вип. 36. – Ч.2. – С. 195-202.
3. Программа сотрудничества МВФ и Украины не решила структурных проблем – отчет МВФ [Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу : <http://economics.unian.net/rus/detail/110606>
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <http://www.bank.gov.ua>
5. МВФ затвердив кредит Україні// Економічна правда [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2008/11/6/168210/>

Иваницкая О. М., Невгад А. Ю., Балкова И. Н. Влияние траншей МВФ на экономику Украины / Институт международных отношений Национального авиационного университета.

В статье рассматривается предоставление траншей МВФ по системе stand-by для Украины и их влияние на её экономику. Обосновываются последствия предоставленных траншей в кризисное время и возможные последствия для экономики в случае последующего кредитования.

Ключевые слова: МВФ, экономика Украины, транши МВФ, реформы, финансовое положение, НБУ.

Ivanytska O. M., Nevgad G. U., Balkova I. M. The influence of tranches provided by IMF over Ukraine's economy / Kiev National Aviation University/Institute of International Relations.

In the article the proving of tranches by International Monetary Fund in accordance with stand-by system for Ukraine and their influence over Ukraine's economy.

Ukraine has an active policy of cooperation with the IMF in lending since 1994. The ambiguity of the loans impacts on the economy of Ukraine has caused the debates about the further cooperation with the organization. In 2008 there had been a large negative impact on the economy of Ukraine. Therefore IMF decided to lend for restoring macroeconomic and financial stability. The results were questionable, but the main problem referred to discharge of liability of IMF which has been accumulating over the period 2008 - 2009 years. To resolve this problem it's necessary to increase the burden on the budget or to get a new loan for covering the debt. Tranche may be given under certain conditions that could cause the louse of financial independence of Ukraine. Analysts say that it is s way of putting Ukraine in the «needle of trenches and injections». Therefore, the main goal for the government should be the change of all economy policy rather than the recovery of cooperation with IMF. Right economy policy can really lead to stabilization leveling trade balance and reducing the external debt. It's necessary to understand that loans will never be a way of overcoming the crisis, it is only a delaying of the time till the default.

Key words: IMF, economy of Ukraine, tranches of IMF, reform, financial position, NBU.